

איראן יורה לירדן ? והסיבה לכך צריכה להטריד את ישראל

written by אלי קלוטשטיין | 20.07.2026
פורסם במקור ראשון, בתאריך 20 ביולי, 2026.

האזעקות שפילחו את האוויר בעיר עקבה שבירדן אתמול בישרו על ארבעה טילים ששיגרה איראן לעבר עיר המפרץ, ששלושה מהם יורטו והרביעי נפל בשטח פתוח. רסיסים של טילי היירוט נפלו באזור העיר אילת בשטח ישראל, ולראשונה מאז החתימה על מזכר ההבנות בין טהרן לווינגטון הורגשו שוב אדוות המלחמה בארץ.

קשה לומר שהירי הזה הגיע כהפתעה לממשלה בעמאן. מזה כמה ימים מטווחת הרפובליקה האסלאמית את שטחי הממלכה ההאשמית, ובסוף השבוע נהרגו שני חיילים אמריקנים, ואחד נוסף נעדר ושרידיו כנראה נמצאו בהמשך, אחרי שהטילים האיראניים פגעו ? ולא בפעם הראשונה בשבוע האחרון ? בבסיס מואפק סלטי, המארח כלי טיס של צבא ארה"ב.

שעות ספורות קודם לירי אתמול אף הודיעה שגרירות ארה"ב במדינה לאזרחיה להימנע מנסיעה לנמל הים או לשדה התעופה של עקבה. השגרירות הוסיפה כי הרשויות בירדן פינו את שני הנמלים בעקבות התראה ממוקדת ? טענה שגורמים במדינה הכחישו בריאיון לרשת אלג'ירה.

בסך הכול התמודד צבא ירדן בשבוע האחרון עם עשרות כטב"מים וטילים, כאשר בלילה אחד, למשל, הוא יירט עשרה טילים לפחות ששוגרו מאיראן. אף שזו לא המדינה היחידה שניצבת על הכוונת של טהרן, היא אחת הבודדות מחוץ למפרץ שמוותקפת כך, ובאופן אובייקטיבי מקבלת נתח נכבד יחסית משיעור הטילים האיראניים.

מדוע יורים משמרות המהפכה בשבוע האחרון באופן ממוקד כלפי ירדן? משום מה "זכתה" הממלכה ההאשמית לכבוד המפוקפק והפכה לברווז במטווח של טהרן? יש להתפתחות הזאת מגוון סיבות אפשריות, ובהן סיבות מבצעיות, סיבות תודעתיות וגם עניינים רגשיים.

סיבה אחת, למשל, היא שירדן מארחת הרבה מאוד מהכוחות האמריקניים באזור, שהועברו אליה כדי להרחיק אותם מטווח הכטב"מים והטילים קצרי הטווח של איראן. בפרק הקודם של המלחמה הכוחות שהו במדינות המפרץ כגון קטאר או ערב הסעודית, אך צבא ארה"ב הזיז אותם לאחור, מתוך תקוות שווא שאולי יהיו מוגנים יותר.

עם זאת, ירדן אינה מחזיקה מערכות הגנה אוויריות מתקדמות כגון טילים נגד טילים ? סוללות פטריוט, למשל ? כמו שיש בחלק ממדינות המפרץ, ומסתמכת על הכוחות האמריקניים לצורך חלק גדול מהיירוטים. כך טהרן יכולה לפגוע במוכנות האמריקנית למתקפה נרחבת יותר עליה,

להרוג גם חיילים מצבא ארה"ב, ובה בעת להעביר מסר לירדנים.

אלא שלאמריקנים כנראה לא הייתה הרבה ברירה. בין כה וכה, מדינות המפרץ לא הסכימו לפי הדיווחים להמשיך לארח את הכוחות האמריקניים, מתוך חשש שהאיראנים ינצלו זאת כאמתלה להוסיף ולתקוף אותן. המתקפה על ירדן מוכיחה כי לפחות כלפי חוץ, טהרן ממשיכה באותו קו: בתור מדינה מארחת של כוחות מצבא ארה"ב, ירדן "מוענשת" בידי משמרות המהפכה, כמסר שמטרתו לדרבן את מנהיגי האזור להיפטר מהנוכחות האמריקנית.

אגב, המתקפות עצמן הן המסר, ואין זה משנה אם הן בהכרח פוגעות דווקא בכוחות האמריקניים. קשה לקבוע, למשל, אם המתקפה על נמלי האוויר והים בעקבה אתמול כוונה דווקא למתקנים או לכלים צבאיים שהיו במקום, או שנועדה רק לפגוע בתשתיות אזוריות, כמו שאיראן עושה בארצות המפרץ. הרעיון אותו רעיון, והעיקר הוא להראות שמשמרות המהפכה ישימו על הכוונת שלהם את מי שעוזר לאמריקנים.

עמאן גם נקטה בסבבים קודמים של המלחמה, בעקבות ירי איראני לשטחה, פעולות ענישה נגד נציגיה של טהרן² ולאנשי משטר האייתוללות יש זיכרון ארוך מאוד. ירדן סירבה להאריך את אשרת השהייה של דיפלומט איראני אחד, ולא הסכימה לקבל את כתב ההאמנה של דיפלומט אחר. מעשה כזה לבדו מצדיק פעולות נקמה נגד בית המלוכה ההאשמי.

יתרה מכך, בניגוד לקטאר או עומאן, למשל, ירדן איננה חלק מ"אחוות המפרץ", והקשרים שלה עם איראן תמיד היו מורכבים. הממלכה ההאשמית מעולם לא הייתה אוהדת גדולה של הרפובליקה האסלאמית או של כוחות הפרוקסי האזוריים שלה, ולמרות רצונה בפתרון דיפלומטי למצב היא לא מצדדת בטהרן. מהצד השני, ברור שהקשרים עם עמאן חשובים גם להנהגת איראן פחות מאשר עם הסעודים או הקטארים, למשל. לפיכך יש למשמרות המהפכה אור ירוק נרחב יותר לתקוף דווקא את ירדן.

המטרה: הפלת המלך

ירי הטילים האיראני לעבר ירדן אינו הניסיון הראשון שלה לפגוע בממלכה. ההבדל³ שאולי ניתן להגדירו כסטייה מהגישה המסורתית של טהרן⁴ הוא שעד כה היא לא ניסתה לעשות זאת ישירות, אלא באמצעות ארגוני השלוחה שהיא מחזיקה באזור, כגון חמאס, החות'ים ועוד.

הפעילות שלהם אפשרה לאיראן להמשיך לדחוף את כלל מדינות האזור לגרש את הכוחות האמריקניים, ובה בעת לשמור את ידיה נקיות ולהישאר מתחת לסף העימות. כך גם ממילא הטענה שלה הייתה שמדובר בפעילות צבאית ולא חתרנית, שכן היא כוונה לעבר חיילים אמריקנים ולא לעבר מתקנים אזרחיים של המדינות המארחות.

רק בשנתיים האחרונות, למשל, ירדן פירקה תאים של חמאס בשטחה שביקשו לאגור חומרי נפץ ונשקים. בכירי הארגון גם השמיעו בקול דברים שנועדו לערער את הסדר והיציבות בממלכה,

כמו למשל כאשר ח'אלד משעל קרא לתושבים הפלסטינים בירדן לצאת לרחובות עם תחילת המלחמה בעזה ולתמוך בחמאס. דובר הארגון עד מותו, אבו-עוביידה 1, אף הרחיק לכת וקרא לירדנים "להסלים את פעולותיהם" 2 נאום שהפך ויראלי באינטרנט.

במקביל עמדה עמאן תחת הכוונת של ארגון כתא'אב חיזבאללה העיראקי 3 שבאפריל שעבר איים לשלוח 12 אלף לוחמים לפלוש למדינה. לטענת בכיר בארגון, סלילת נתיב בירדן באמצעות לוחמים תאפשר לחסום את דרך היבשה לישראל בפני גורמים שאולי ירצו לעזור להא. אלו הם רק שני ארגונים שאיראן מטפחת, ושמאיימים על ירדן, ועוד היד נתונה.

באופן פרטני, איראן סימנה את ירדן כיעד עיקרי לניסיון השתלטות והפיכה כבר שנים ארוכות. יחד עם ארגוניה ניסתה טהרן לערער את היציבות בממלכה ולהסית את ההמון 4 שרובו פלסטיני 5 נגד בית המלוכה, וכך להזיז את המדינה מהנתיב שבו היא פוסעת בברית עם ארה"ב וגם עם ישראל. לשם כך היא קראה להמונים לצאת לרחובות להפגנות, מיקדה את הברחות הנשק והסמים לממלכה, ועוד. התפיסה ברפובליקה האסלאמית (שיש לה גם תימוכין לא מעטים במציאות) היא שלמרות שעד כה לא נחלה הצלחה, ירדן היא משטר פגיע ולא יציב 6 וניתן יהיה בקלות יחסית להפילו.

זו הסיבה, למשל, שבמקביל לירי הטילים האיראני, משמרות המהפכה פנו ישירות לעם בירדן, במטרה להפנות אותו נגד הנהגתו. "ארה"ב משתמשת בשטח ירדן לצורך תקיפות נגד איראן, לבנון והפלסטינים", כתבו ראשי משמרות המהפכה, בניסיון לנגן על הרגש הפרו-פלסטיני של רוב הציבור הירדני, "מלאו את חובתכם ופעלו נגד האינטרסים האמריקניים במדינה". בהמשך פרסמו האיראנים כרוז נוסף, ובו הודו "לתושבי ירדן ולחיילי צבא ירדן על שיתוף הפעולה והמידע המדויק שסיפקתם, שאפשר לפגוע 7. באזור בסיס אל-אזרק".

כדי להפנים את עומק המהלך האיראני, צריך גם להבין את מיתרי הנפש שעליהם פורטים ראשי המשטר בטהרן. דברים אלה אינם מגיעים בחלל הריק. בירדן קיימת גם כך דילמה בדרג ההנהגה כיצד לנהוג בעימות הנוכחי, בעיקר על רקע חוסר שביעות הרצון העממי והחשש מישראל.

התפיסה של רבים בעמאן 8 כולל בדרגי הממשל הבכירים 9 היא שישראל מנהלת מלחמה מול איראן לטובת האינטרסים שלה, גוררת לשם כך את ארה"ב, וממילא היא אויב לא פחות קטן מהאיראנים. ברקע, לפי ראייה זו, ישראל מערערת את מעמדה של ירדן כנותנת החסות והשומרת של המקומות הקדושים בירושלים, ממשיכה לטבוח בפלסטינים בעזה ולמרר את חייהם ביהודה ושומרון 10 וחולמת בסתר לגרש את כולם לשטחי הממלכה השכנה.

רבים מתושבי ירדן פקפקו בהחלטה לדבוק בצד "הישראלי" של המלחמה, ולסכן את חייהם של אזרחי המדינה במסגרת המאמץ ליירוט טילים וכטב"מים איראניים. בכירים בממשל אפילו התלוננו כי צעדים כאלה "גוררים את ירדן למלחמה". הרי בליל הטילים האיראני הראשון, באפריל 2024, ירדן השתתפה במסגרת כוחות הקואליציה האזורית שקמה כדי ליירט את הטילים

והכתב"מים ששיגרה טהרן. היא זכתה למנת ביקורת נרחבת מהרפובליקה האסלאמית, אך כאמור גם ללא מעט תוכחה פנימית.

ואומנם, אי אפשר לטעות ולחשוב שירדן אינה שמחה על היחלשות הציר האיראני, אך בה בעת היא מתנגדת למדיניות ישראל כמעט בכל תחום, ובפרט במלחמות שהיא מנהלת בלבנון ובעזה. הציבור בכלל לא מזדהה עם הקו הרשמי של הממלכה, ומביע את דעתו ברחובות. לצד החשש שישראל אולי תרחיב את מדיניותה מעבר לסוריה גם לאזורים אחרים, הדילמה הירדנית מועצמת.

המלחמה בעזה גררה מחאות רחבות היקף ברחובות ירדן, אולי הגדולות ביותר בממלכה מאז מהומות האביב הערבי ב-2011. ההמונים קראו לבטל את הסכם השלום עם ישראל ולסיים את הברית האסטרטגית עם האמריקנים, לגרש את כוחותיה של ארה"ב במדינה ולדבוק בעמדה נייטרלית. פרוץ מלחמת "שאגת הארי" ב-28 בפברואר והחשש מפני הפגנות אדירות עוררו את הממשלה הירדנית לנקוט צעדי חירום, והיא אסרה על הבעת התנגדות ציבורית למדיניותה.

גורם נוסף שמדאיג את הירדנים הוא הפחד מתיאוריית "המולדת החלופית" – המחשבה שישראל מבקשת לקדם אפשרות להקמת מדינה פלסטינית בגדה המזרחית, על חורבות הממלכה הירדנית, במקום לאפשר לרשות הפלסטינית לשלוט ביהודה ושומרון. מכיוון שהרוב המוחלט של תושבי ירדן הם אכן פלסטינים, ולא בהכרח אוהדים את השלטון בעמאן, האימה מפני תסריט כזה גוברת כל אימת שבישראל נשמעים קולות בעניין.

ואז עלה שלטון טראמפ החדש בתחילת השנה שעברה, ושוב טרף את הקלפים. כשהנשיא החדש-ישן הצהיר ימים ספורים לאחר תחילת כהונתו שישמח "לנקות את עזה" ולהשליט עליה את ארה"ב, לצד העברת כל אזרחיה למדינות האזור, כולל ירדן – רמת הפאניקה בעמאן עלתה במיוחד. לפתע "המולדת החלופית" נראתה כתוכנית ממשית, ניסיון אמיתי להדיח את בית המלוכה ולהעניק לפלסטינים מדינה אחרת.

יתרה מכך, צעדים אחרים שנקט טראמפ גם כך עוררו את עליו את חמת הירדנים. תחילה הוא נסוג ממימון אונר"א, מה שגם הראה על הקו המדיני שבו הוא נוקט וגם הקשה על ירדן לפעול מול מחנות הפליטים בשטחה. בנוסף, הוא קיצץ משמעותית את התמיכה בתוכניות הסיוע האמריקניות למדינות זרות, USAID, שעמאן הסתמכה עליהן אולי יותר מכל מדינה אחרת באזור. בדומה למדינות אחרות, הסכם הסחר החופשי של ירדן עם ארה"ב לא זכה לחשיבות כלשהי כאשר טראמפ הכריז שיטיל עליה מיסים גבוהים יותר, והוא לא נהג בה כפי שציפו ראשי הממלכה. כאשר המלך עבדאללה הגיע לביקור בבית הלבן, העניק לו טראמפ רשימת דרישות מפורטת, ולא קבלת פנים שאולי המלך ציפה לה. ירדן חשה מושפלת, במיוחד אל מול החיבוק שקיבל ראש הממשלה בנימין נתניהו מהממשל.

כל זה מתחבר ביחד לנקודה שהאיראנים מנסים להדגיש – האם ארה"ב הפכה למעשה למקור

של אי-ביטחון מבחינת עמאן, או שהיא עדיין משענת ביטחונית אמיתית? האם הימצאות הבסיסים שלה בממלכה חיונית לביטחון הלאומי ההאשמי, או שהיא חושפת אותם לתקיפות של הבריון השכונתי? האם הייתה מותקפת לולא היו הבסיסים שם? הרי סוריה הופגזה בטילים איראניים רק השבוע אף שהאמריקנים נסוגו ממנה, ולה אין הגנה אווירית של צבא ארה"ב, שגם תאפשר לה מידת-מה של ביטחון ואפשרות ליירט את המתקפות.

בשורה התחתונה, הירדנים מתמודדים עם השאלה הפשוטה: מה גרוע יותר? הבריונות האזורית של איראן או הנוכחות האמריקנית, שגם ככה הם אינם מזדהים איתה מבחינה אידיאולוגית, ואשר מביאה איתה בעיות אחרות? על זה משחקים האיראנים, וזו אחת הסיבות המרכזיות לכך שהם מטווחים ישירות את ירדן באופן נרחב בימים האחרונים.

סוללים את הדרך

ערעור המשטר הירדני באמצעות ירי הטילים נועד לקדם גם יעדים צבאיים נוספים, מלבד הפגיעה הישירה בכוחות האמריקניים. טהרן מנסה לבסס לעצמה כבר תקופה ארוכה דריסת רגל אמיתית במדינה, בדמות כוחות של לוחמים שישמשו כעתודה לקראת פלישה אפשרית לישראל וגם להברחות נשק ליהודה, שומרון והנגב. אם המשטר בעמאן עסוק באיומים פנימיים, הוא יכול להתפנות יותר לאבטחת הגבולות או לדאוג לחוליות שמסתננות לשטחו.

אגב, הרפובליקה האסלאמית לא בהכרח צריכה כוחות רבים בגבול, ומה שחשוב יותר זה מה היא מצליחה להכניס איתם לתוך ירדן. ברור שפלישה של אלפי לוחמים היא סכנה משמעותית, אך כך גם הימצאות של עשרה מפעילי רחפנים שיצליחו לשגר אותם לעבר יישובים בקו הגבול? בבקעה, למשל. בהנחה שלא רק חיזבאללה מחזיק ברחפני סיב בתוך "ציר ההתנגדות", אי אפשר לשלול את האפשרות של גורמים דומים שינסו להתיישב ממזרח אלינו. זה תסריט מפחיד, אבל חשוב להיערך אליו.

מטרה אחרת של האיראנים היא שחיקת ההגנות האמריקניות. לצבא ארה"ב יש מספר מוגבל של מיירטים, וההכרח למקד אותו בהגנה על מדינות נוספות יציב אותו עם מספר קטן יותר של טילים נגד טילים לקראת האפשרות של הרחבת הלחימה. בנוסף, לדברי בכיר לשעבר בצבא ארה"ב שהתראיין ל"ניו יורק טיימס", ההימצאות בירדן מעניקה לאמריקנים מקפצה לפעילות ביטחונית במדינות אחרות באזור, כולל סוריה ועיראק. הפגיעה בכלי הטיס האמריקניים כגון מסוקי הבלק-הוק תסכל חלק מאפשרויות הפעולה של ארה"ב בהקשר זה, וכך גם החשש מהמשך החזקת חיילים אמריקנים שם.

אבל חשוב מזה, לפי טענת העיתון האמירתי "נשיונאל", הירי על ירדן משמש כ"מבצע עיצוב", שמטרתו לסלול את הדרך האווירית לירי מחודש? והפעם על ישראל. ירדן הוכיחה, כאמור, כי היא מוכנה לסייע בהגנה על ישראל, ומשטחה ממילא מבצעים האמריקנים יירוטים. פגיעה בה עשויה לשבש את יכולות ההגנה האווירית, ולהעניק לשיגורי טילים וכתב"מים לעברנו סיכוי גבוה יותר לפגיעה.

מומחים צבאיים העריכו שהירי האיראני כוון לשלושה אזורים פרטניים בירדן, שניים מהם קרובים לישראל, והם גם עומדים בקו ישר אל מול הירי האיראני. זה כמובן נכון יותר בעיקר לטילי שיוט או כטב"מים, אבל הנוכחות האמריקנית בירדן יכולה לסייע גם ביירוט טילים בליסטיים.

חשוב מכך: אם טהרן תחליט, למשל, לשגר מתקפת נחילי כטב"מים, הרי שיש חשיבות גדולה מאוד למספרים שלהם. יתרונם טמון בקושי ליירט בבת אחת מספר גדול כל כך של כלי טיס, ולכן יש משמעות גדולה לשאלה אם כולם יגיעו למטרה. לירדנים יש יכולות יירוט בסיסיות, כגון מטוסים או תותחים נגד מטוסים, ולכן שחיקת ההגנות שלהם בשלב זה יכולה להבטיח שנחילי הכטב"מים שישוגרו לישראל יתאפיינו במספרים גדולים כשיחדרו לשטח הארץ, אם ייעשה בהם שימוש.

בהערת אגב, ההערכה הנוכחית היא שכדי לפגוע ביעדים האמריקניים ² בירדן ומחוצה לה ³ האיראנים נעזרים ביכולות מודיעין רוסי ואולי גם סיני. הם מזהים בעזרתן רדארים ומערכות הגנה אוויריות, ויכולים לתקוף את כל המערכים הללו ישירות. זה לא שולל אפשרות של סיוע מצד "תושבי ירדן ואנשי הצבא", כפי שהודיעו משמרות המהפכה, אבל סביר להניח שזהו לא מקור המידע הראשוני שלהם.

מכל מקום, היעילות של המתקפות מעידה כנראה על יכולת וכישרון ההסתגלות האיראניים, שמצליחים לשכלל את האמצעים שברשותם כדי שיחמקו מההגנה האווירית של ארה"ב ויפגעו במטרתם. ברור שמלבד המודיעין המדויק, מחשבה רבה הופנתה לאופן שבו הטילים יגיעו ליעדם ⁴ ויש בכך סימן לחשש גם לנו כאן בארץ. השילוב של אתרי שיגור מבוצרים, יכולות התחמקות ופגיעה, מודיעין איכותי וריבוי טילים הוא מסוכן מאוד.

לדעתי האישית, הטענה שאיראן מתמקדת בירדן כהכנה לקראת מתקפה על ישראל מפוקפקת קצת. לא נראה שהאיראנים אכן נדרשים "לסלול את הדרך" לצורך מתקפה על ישראל. טילי המצרר שלהם הוכיחו יעילות גדולה בסבב הקודם, והיתרון היחיד שעשוי לעלות ממהלך כזה הוא שליחת כטב"מים. אלא שישראל גם יודעת להתמודד איתם לא רע, והנזק שהם גורמים קטן יותר לרוב משל הטילים. ממילא, ישראל גם לא מצאה מענה לערי הטילים האיראניות ⁵ כך שלא בטוח שמהו יעצור את משמרות המהפכה פשוט מלהמשיך לירות ולירות עד שיפגעו.

ברור שבדומה למהלך מול ירדן, איראן מיטיבה את יכולותיה הצבאיות ואת דרכי הפעולה שלה, ולכן יש לה פריווילגיה להתמקד לזמן קצר בירדן לפני שתפנה את כוח האש לאויבת העיקרית שלה עם סיכויי הצלחה גדולים יותר. עם זאת, סביר להניח שזו לא הסיבה.

כפי שדובר בעבר כמה פעמים, איראן כנראה מבינה שתקיפה של ישראל משמעותה חידוש מלא של המלחמה הכוללת במלוא עוזה. היא אולי לא חוששת מתסריט כזה, כפי שהיינו רוצים, אבל גם אין לה שום סיבה למהר בהכרח לממש אותו. בשלב זה היא יכולה לשפוך את זעמה ואת נקמתה על גורמים אחרים באזור, לבסס את מעמדה הבריוני, ובהמשך להתפנות למאבק ב"ישות

הציונית".

*הדעות המובעות בפרסומי מכון משגב הן על דעת המחברים בלבד.